

МІСЦЕ І РОЛЬ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Анотація. Виходячи з класичного визначення поняття “ринок”, сформульовано визначення ринку банківських платіжних карток, проаналізовано його властивості, функції, а також обґрунтовано роль та місце означеного ринку в соціально-економічному розвитку держави.

Ключові слова: ринок, банківська платіжна картка, ринок банківських платіжних карток.

Як видається, аналіз ринку платіжних карток навряд чи буде повним без хоча б поверхневої характеристики ринку як способу господарської (економічної) організації життєдіяльності суспільства в цілому. У цьому сенсі вкажемо, що в процесі історичного розвитку ринкового товарного господарства змінювалося розуміння ринку, його сутності, змінювався і сам ринок, його роль в економіці зростала. Ще А. Маршалл відзначав необхідність того, щоб застосовувані економічною наукою поняття були чітко визначені [1, с. 9]. Для цього нам потрібно простежити, як змінювалося уявлення про те чи інше поняття в процесі історичного розвитку.

У науковому плані ринок являє собою складне багатопланове поняття, тому важко дати єдине визначення ринку, яке б повністю відобразило його сутність. Першу спробу дати наукове визначення ринку зробив французький економіст О. Курно. На його думку, цей термін позначає «будь-який район, на якому взаємовідносини покупців і продавців настільки вільні, що ціни на одні й ті самі товари мають тенденцію легко і швидко вирівнюватися» [2, с. 118]. Англійський економіст А. Маршалл стверджував, що «чим досконаліший ринок, тим сильнішою є тенденція до того, щоб у всіх його пунктах в один і той самий час платили за одну й ту саму річ однакову ціну» [3, с. 41-42].

Автори підручника «Економікс» розглядають ринок як «інститут або механізм, який зводить покупців (представників попиту) і продавців (постачальників) окремих товарів і послуг» [4, с. 200]. Американський економіст П. Хейне стверджував, що ринок — «це набір взаємозв'язків, або процес конкурентних торгів» [5, с. 39].

Проте, коли мова йде про ринок як сферу обміну, слід, як правильно зазначає А. Гальчинський, мати на увазі, що це не просто сфера обміну (він може відбуватися і у неринковій формі, наприклад, бартеру), а така сфера, в якій обмін товарів здійснюється за суспільною оцінкою, що знаходить своє відбиття в ціні. Інакше кажучи, збалансування актів купівлі-продажу має досягатися за допомогою цін. Це положення має надзвичайно важливе значення, тому що лише ринок виконує роль механізму, через який досягається, рівновага попиту і пропозиції. Будь-які намагання замінити ринок якимось центром, що встановлює, скільки, кому і як виробляти, споживати, за якими цінами реалізувати товари, чи сучасними досягненнями науково-технічного прогресу, в тому числі електронної обчислювальної техніки, не дали позитивного ефекту. Інтереси суб'єктів виробництва не реалізуються, виробництво розвивається повільними темпами, спотворюється його структура, порушується економічна і соціальна рівновага в суспільстві [6, с. 111].

Якщо розглядати еволюцію ринку з точки зору суб'єктів ринкових відносин, з об'єктивністю доходимо висновку, що спочатку це були безпосередньо виробники і споживачі товарної продукції. Потім, по мірі його розвитку й відокремлення в самостійні галузі торгівлі та грошового обігу, активними учасниками ринкових відносин стають торговельні й фінансові посередники: комерційні агенти, комівожери,

консигнатори, брокери, дилери та ін. Ринок являє собою складний механізм виявлення й узгодження економічних інтересів.

Функціонування ринку підпорядковується законам товарного виробництва – закону вартості, попиту і пропозиції та закону конкуренції. Саме на основі дії цих законів формується ринкова ціна, яка врівноважує попит і пропозицію, регулює обсяг і асортимент вироблюваних товарів, впливає на розвиток виробництва і є основним регулятором господарської діяльності. Через ринкову ціну виробник і покупець дізнаються про попит на ті чи інші товари, технологічні можливості виробників. Тим самим ринок виступає як регулятор господарської діяльності.

Очевидно, варто погодитися з точкою зору Г. Н. Климка та В. П. Нестеренка, які зазначають, що ринок як самодостатній, автоматично діючий, саморегульований механізм — це абстракція, яка деякою мірою відбиває реалії лише XIX ст. Сучасний же ринок — це один з феноменів, який зумовлює складну систему господарювання, в якій тісно взаємодіють ринкові закономірності, численні регулюючі інститути і масова свідомість [7, с. 91-92].

Таким чином, на нашу думку, феномен ринку можна визначити як складноструктуровану систему продукування, розподілу та задоволення економічних інтересів на основі товарно-грошових відносин, що виникають між економічними суб'єктами (передовсім - покупцем і продавцем), яка включає механізм вільного ціноутворення, вільне підприємництво, що здійснюється на основі економічної самостійності, зобов'язаної власності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання в боротьбі за споживача.

До характерних ознак сучасного цивілізованого ринку, на думку вітчизняних дослідників [8, с. 23], яку ми підтримуємо, можна віднести такі ознаки. По-перше, сучасний ринок є ринком покупців, тобто це стан ринку, при якому пропозиція товарів перевищує попит на них при фіксованій ціні. Такий стан ринку визначає пріоритет покупців відносно до продавців. Можна сказати, що «диктат споживачів» на відміну від «диктату продавців» характерний для нашої сучасної економіки. В такій ситуації підприємець може досягти збільшення своїх доходів лише тоді, коли він поставить на ринок продукцію високої якості за доступними цінами.

Друга обов'язковою ознакою сучасного ринку - його конкурентний характер. Це означає, що в системі підприємства кожний суб'єкт виступає як конкуруюча сторона відносно до всіх інших суб'єктів.

Третя ознака сучасного ринку – стабілізація відносин між суб'єктами ринку на основі інтеграції. Сучасний ринок – це арена суперництва підприємців та інших суверенних суб'єктів економіки, кожному з яких повинен бути гарантований його суверенітет і збереження його конкурентної потенції. А це можливо лише за умови протидії монополізації економіки й широкої інтеграції конкуруючих суб'єктів ринкових відносин. Тобто мова йде про те, що ринок розвивається й функціонує ефективно лише тоді, коли суб'єкти ділових відносин, зберігаючи взаємне суперництво, в той же час зберігають і взаємну зацікавленість у протидії монополізації.

Очевидно, що ринкова система являє собою сукупність взаємозв'язаних ринків, які охоплюють різноманітні сфери людської діяльності. Ці ринки взаємодіють між собою на основі цін, що формуються на них під впливом попиту і пропозиції, конкуренції тощо. Ринкові ціни – це та інформація, що дає змогу постачальникам і споживачам ресурсів приймати необхідні економічні рішення та погоджувати їх.

Складовими ринкової системи: ринок товарів (сировини, матеріалів, палива, готових виробів, проектних робіт, наукових досліджень, послуг, житла), ринок праці та ринок капіталу (інвестицій, цінних паперів і грошей (кредитів)) [9, с. 49-50].

На основі вищенаведеного розуміння ринку спробуємо репрезентувати сутність його окремого сегмента – ринку банківських платіжних карток. Ринок платіжних карток - невід'ємний елемент не лише системи грошово-кредитного обігу, але й

ринкової економіки в цілому. На нашу думку, поняття ринку платіжних карток слід розглядати крізь призму двох аспектів. По-перше, ринок платіжних карток являє собою особливу сферу економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є особливий товар – платіж (послуги платежу) і де формується попит та пропозиція на нього. Ринок забезпечує органічний зв'язок між економічними суб'єктами. По-друге, ринок платіжних карток являє собою складну інтегровану систему суб'єктів, об'єктів, принципів та інфраструктури, у рамках якої здійснюються платіжні операції.

У вужчому розумінні ринок платіжних карток слід розглядати як ринок емісії й еквайрингу платіжних карток у рамках міжнародних і національних платіжних систем. Це сукупність принципів, форм, методів взаємовідносин суб'єктів, що забезпечують у рамках платіжно-карткової системи умови для використання пластикових карток обумовленого стандарту як платіжних засобів.

Таким чином, на нашу думку, ринок платіжних карток слід визначати як сукупність економічних відносин, у процесі яких формуються попит та пропозиція на послуги здійснення платежів та здійснюється акт їхньої купівлі-продажу у формі здійснення переведення коштів або трансакції.

Аналізуючи роль та місце платіжних систем на основі банківських карток у соціально-економічному розвитку держави, Є. М. Терехов правильно, на нашу думку, говорить, що інтерес держави в упровадженні розрахунків за пластиковими картками очевидний і проявляється в достатньо виражених формах [10, с. 29]. Останні, на нашу думку, цілком можуть бути застосовані і в контексті ролі та місця ринку платіжних карток у соціально-економічному розвитку держави:

1. Держава одержує можливість скоротити потреби в готівці і, отже, скоротити витрати на емісію та регенерацію банкнот і монет, підтримку готівкового обігу; залучати додаткові кредитні ресурси банків на розвиток економіки країни; збільшити дохідну частину бюджету шляхом оподаткування підприємств торгівлі і послуг; збільшити довіру громадян до національної банківської системи.

2. Знижуються колосальні витрати на інкасацію коштів; спрощуються облік руху грошей і стягування податків; технологія розрахунків без участі готівки допомагає знизити криміногенність обстановки навколо підприємств і осіб, які працюють із готівкою; впровадження таких розрахунків допоможе згладити і навіть до деякої міри знизити темпи зростання інфляції в країні.

3. Україна сьогодні живе у світовому співтоваристві, що широко використовує системи розрахунків за платіжними картками. Залишатися осторонь від загального процесу при розширенні культурних, політичних і економічних зв'язків з іншими країнами практично неможливо й не вигідно.

4. Слід зазначити, що застосування пластикових карток як засобу платежу – річ вигідна, оскільки забезпечення платіжних процесів на основі карткових технологій дає можливість балансувати інтереси всіх учасників розрахунків.

До вказаних ознак ринку банківських платіжних карток додамо такі його характерні риси:

- наявність контролю у формі ліцензування діяльності по роботі з картками платіжної системи (ліцензуванню піддаються не тільки банки-учасники системи, але й інші організації, що мають відношення до відповідних технологій - виробники програмного забезпечення, постачальники карток, устаткування для роботи з ними, процесингові центри і т. д.);

- оформлення й охорона товарних знаків, патентів і авторських прав;

- розробка правил ведення операцій, контроль над ними, стандартизація в галузі платіжних карток;

- створення нових карткових продуктів і послуг, реклама і збут продукції в цій галузі;

- моніторинг стану і розвиток галузей, зв'язаних з платіжними картками.

Відомо, що ринкова економіка являє собою сукупність різних ринків. Одним з них є ринок платіжних систем. За влучним висловом Г. М. Нарікова, це ринок, котрий опосередковує розподіл коштів між учасниками економічних відносин [11, с. 29]. Образно його можна порівняти з серцем економіки, оскільки з його допомогою фінансові ресурси направляються особам, які є учасниками економічного обороту. Головним чином на ринку платіжних систем відбувається рух (транзакції) грошових коштів для розвитку сфери виробництва та послуг.

Одним із сегментів ринку платіжних систем виступає ринок банківських платіжних карток, який опосередковує товарно-грошові відносини за допомогою інструментів безготівкового переказу коштів (транзакцій) від їхнього власника до одержувача – продавця товару чи послуги.

До властивостей, притаманних ринку банківських платіжних карток і визначаючих його місце та роль у соціально-економічному розвитку держави, відносяться:

1. Цілісність ринку платіжних карток.

Ринок платіжних карток не є сукупністю випадкових елементів. До нього входять лише елементи, що відповідають певним вимогам та критеріям. Так, особливістю використання фінансових коштів на ринку банківських платіжних карток є те, що вони, по-перше, функціонують виключно в безготівковій формі, по-друге, обертаються виключно опосередковано рамками й правилами конкретної банківської платіжної системи.

У цьому випадку мається на увазі не їхня замкнутість у певній «системі координат» платіжної системи (вони, навпаки, являють собою сьогодні один із найбільш «відкритих» інструментів використання коштів), а лише те, що без опосередкування тією чи іншою банківською платіжною системою саме їхнє існування не можливе. Так, наприклад, використання банківської платіжної картки VISA неможливе без випуску самої картки для конкретного власника. У свою чергу, це, як ми вже розглядали вище, неможливо без «входження» цього самого власника в систему (фактично – у ринок) VISA за допомогою підписання договору з банком на відкриття карткового рахунку й одержання картки. Після цього власник картки стає учасником глобального ринку банківських платіжних карток.

2. Універсальність ринку платіжних карток.

Наявність різних взаємоліквідних (тобто таких, які забезпечують відносно вільну їхню трансформацію між собою) платіжних інструментів (різних видів платіжних карток). Платіжні картки найбільших світових мереж (Visa, EuroCard/MasterCard, American Express, Diners Club та деякі інші) - універсальний інструмент здійснення платежу без диференціації преференцій чи, навпаки, обмежень для якоїсь із них. Для прикладу, за наявності технічної можливості (підключення карткового банкомата або терміналу до платіжної системи) власник картки однаково вільно може розраховуватися за товар чи послугу картою будь-якої платіжної системи. На відміну від універсальності банківської картки, скажімо, готівкові гроші певною мірою такої універсальності позбавлені, бо їх використання регламентоване у переважній більшості жорсткими правилами суверенності валюти. Так, у торговельній мережі України покупець не вдасться розрахуватися швейцарськими франками. Натомість, розрахуватися платіжною картою EuroCard/MasterCard, емітованою швейцарським банком, цілком можливо.

3. Стабільність ринку платіжних карток.

Вона виражена стабільністю до політичних та економічних катаклізмів, а також строками існування конкретних платіжних інструментів. Використання (отримання, передача, вивезення і т. д.) готівки за допомогою платіжних карток, на відміну від готівкових грошей, не регулюється законодавством, отож, його зміна жодним (або практично жодним) чином не впливає на матеріальний стан власника картки. Як зазначає О. Крилова, підвищення ролі безготівкових розрахунків на тлі наростаючих процесів глобалізації й розвитку інформаційних технологій спричиняє еволюційні зміни платіжних систем, удосконалювання яких - серйозний чинник зміцнення стабільності функціонування фінансового сектора й економіки держави в цілому. Перехід світового банківського співтовариства на використання таких сучасних платіжних і кредитних інструментів, як пластикові картки, обумовив якісний стрибок у розвитку форм і схем безготівкових розрахунків та дозволив, дотримуючись законів діалектики, перевести організацію платіжних систем на наступний, більш довершений щабель розвитку [12].

4. Безпечність ринку платіжних карток.

На основі численних досліджень, покликаних мінімізувати можливості незаконного використання платіжних карток, платіжні системи сформували основні вимоги до схем проведення трансакції платіжної картки, що забезпечує необхідний рівень її безпеки. Ці вимоги, як зазначає І. Голдовський, зводяться до такого:

1. Аутентифікація учасників трансакції (покупця, точки банкомата або терміналу та обслуговуючого банку). Під аутентифікацією розуміється процедура, яка на рівні надійності відомих криптоалгоритмів доводить факт того, що цей власник картки дійсно клієнт деякого емітента-учасника (обслуговуючого банку-учасника) даної платіжної системи.

2. Аутентифікація обслуговуючого банку доводить факт того, що банк є учасник цієї платіжної системи.

3. Реквізити платіжної картки (номер картки, строк її дії і т. д.), використовуваної при проведенні трансакції платіжною картою, повинні бути конфіденційними для організації, яка приймає картку інструмент оплати.

4. Неможливість відмови від трансакції для всіх її учасників, тобто наявність у всіх учасників незаперечного доказу факту здійснення трансакції (замовлення або оплати).

5. Гарантування точкам обслуговування (магазини, банки, інші організації тощо) «оплатності» платежу за електронну покупку – наявність у точки обслуговування доказу того, що її замовлення було виконане [13].

Безпека здійснення трансакцій за допомогою платіжних карток, як абсолютно правильно наголошує Є. М. Терехов, «є запорукою сталого розвитку українського фінансового ринку, довіри населення до вітчизняних банків та широкого залучення до розрахунків у безготівковій формі, спрощення і прискорення комунальних та інших платежів» [14, с. 24].

До цього необхідно додати лише те, що безпека трансакцій за допомогою платіжних карток - поняття універсальне для всіх платіжних систем. Інакше кажучи, низький рівень безпеки, скажімо карток American Express, призведе до зниження довіри не тільки до самої системи American Express, але й до ринку платіжних карток у цілому. Звідси проявляється згаданий нами вище взаємозв'язок безпеки платіжних систем.

5. Ефективність функціонування ринку платіжних карток.

Саме на цій характеристиці ринку банківських платіжних карток слід зупинитися докладніше, оскільки саме вона в найповнішій мірі розкриває роль ринку банківських платіжних карток у соціально-економічному розвитку держави. Ця

ефективність визначається насамперед швидкістю здійснення платіжної операції при використанні платіжної картки. Для аналізу цієї тези спробуємо простежити швидкість здійснення платіжної операції при використанні різних інструментів ринку, рівнем витрат обігу та операційних витрат.

Необхідно зазначити, що історія розвитку товарообмінних відносин являє собою «рух від бартеру до товарних грошей, таким, як золоті та срібні монети, від товарних грошей до нерозмінних на золото паперових грошей, а від них – до безготівкових та електронних грошей» [15, с. 23-24].

Проаналізуємо зміни трансакційних витрат при переході від однієї грошової форми до іншої (рис. 1.).

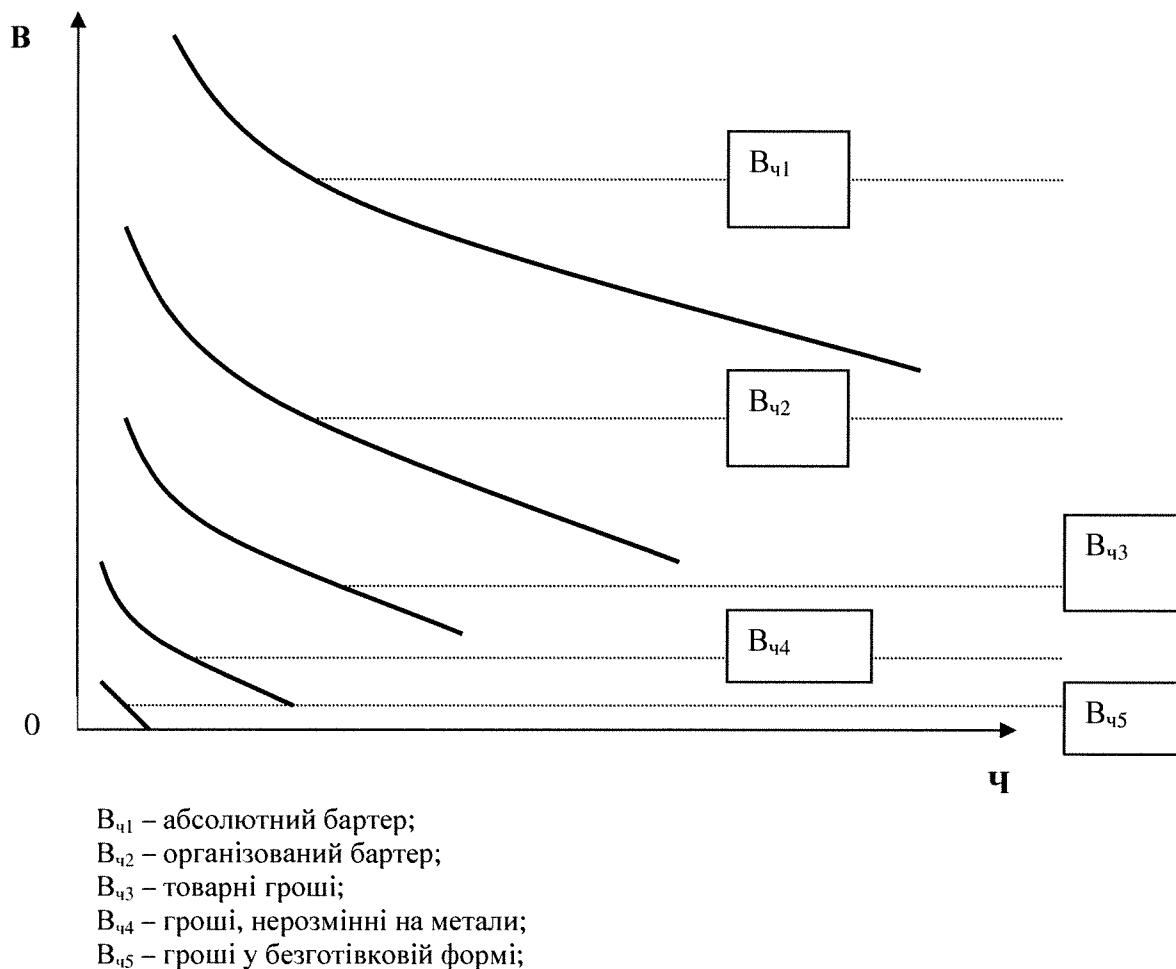

Рис. 1.5. Залежність рівня трансакційних витрат від використання різних форм грошей¹

Проведення будь-якої угоди вимагає, щоб платіж був учинений за час («Ч») при певному рівні витрат обігу («В»). При абсолютному бартері з властивою йому необхідністю подвійного збігу потреб трансакційні витрати дуже великі. У системі

¹ Складено автором за даними: Нариков Г. С. Общегосударственная платёжная система и развитие электронных носителей денег: Дис. на соиск. уч. ст. к.э.н. Нариков Г.С. - Хабаровск, 2001. – С. 27; Бурым Н. В. Формирование привлекательного инвестиционного климата для отечественных и иностранных инвесторов на основе совершенствования валютного рынка: Дис. на соиск.уч.ст. к.э.н. Бурым Н.В. - Ставрополь, 2004. – С. 56, 69, 113.

організованого бартеру ці витрати знижуються завдяки тому, що покупці мають більше інформації про місцезнаходження продавців. Учасники угод купівлі-продажу несуть трансакційні витрати в ще менших розмірах при використанні заміників грошей, розмінних на золото і т. д., завершують цей «перелік» електронні гроші, які дають колосальне зниження витрат порівняно з усіма попередніми формами грошей, що виражається переміщенням кривих витрат $V_{ч1}$, $V_{ч2}$, $V_{ч3}$ і т. д. до точки початку координат. При цьому інформаційно-технічні системи (комп'ютерні мережі і т. п.), що забезпечують електронні трансакції грошей, використовуються не лише в цій якості, але й у багатьох інших, що ще більше знижує витрати з функціонування грошей.

Тому цілком зрозумілий є підтримуваний нами висновок Г. С. Жарікова про загальну тенденцію розвитку відносин обміну при використанні різних форм грошей, котра полягає в тому що в ході еволюції грошей відбувається в цілому здешевлення процесу обміну й зменшення витраченого на нього часу з одночасним посиленням безпеки трансакцій.

Отже, головна роль ринку банківських платіжних карток у соціально-економічному розвитку держави зводиться до підвищення ефективності здійснення товарно-грошових операцій завдяки максимально швидкому, безпечному, стабільному переказі грошових коштів між учасниками економічних відносин. При цьому ринок банківських платіжних карток є нічим іншим як цілісною системою його складових, яку забезпечують універсальні платіжні інструменти

Навряд чи викличе сумніви теза про те, що функціонування ринку платіжних карток підпорядковане закону вартості й закону попиту та пропозиції. Об'єктивною основою формування й розвитку ринку платіжних карток є наявність суспільної потреби у швидкому та надійному здійсненні платежів за товари чи послуги, здатному забезпечити безперебійність відтворювального процесу шляхом гарантування економічних угод суб'єктів економічних відносин. Другою умовою розвитку ринку платіжних карток слід вважати наявність достатньої кількості незалежних один від одного суб'єктів, здатних задовольняти все різноманіття потреб суспільства в засобах платежу.

Ринок платіжних карток залежно від масштабів попиту та пропозиції на «платіжні послуги» можемо диференціювати на локально-замкнений (у рамках однієї системи, створеної навколо одного банку), внутрішній (загальнодержавний або національний), зовнішній (міждержавний) і міжнародний.

Локально-замкнений ринок – це ринок, що перебуває в межах однієї внутрішньобанківської платіжної системи (учасники та компоненти якої повинні належати одній кредитній організації або бути її клієнтами).

Внутрішній ринок платіжних карток складається в кожній конкретній державі, де потреба в послугах платежу задовольняється банками-резидентами або нерезидентами (проте на законних підставах здійснюючих свої функції на території держави).

Зовнішній ринок платіжних карток – це ринок, що перебуває за межами внутрішнього ринку, взаємозалежний із суб'єктами та інфраструктурою конкретної держави.

Міжнародний ринок платіжних карток відображає діяльність у масштабах світового господарства.

Держава може брати участь у розвитку ринку платіжних карток через численні інструменти, основний серед яких Національний (Центральний) банк.

Одне з основних завдань, яке вирішує ринок банківських платіжних карток, полягає у виробленні й дотриманні загальних правил обслуговування карток емітентів - його учасників, проведення взаєморозрахунків і платежів. Ці правила охоплюють як

технічні аспекти операцій із картками: стандарти даних, процедури авторизації, специфікації на використовуване устаткування та ін., так і фінансові сторони обслуговування карток: процедури розрахунків з підприємствами торгівлі й сервісу, що входять до складу прийомної мережі, правила взаєморозрахунків між учасниками платіжної системи, тарифи і т. д.

Таким чином, з організаційної точки зору ядром ринку банківських платіжних карток є заснована на договірних зобов'язаннях асоціація фінансових установ. До складу ринку банківських платіжних карток також входять підприємства торгівлі й сервісу, що утворюють мережу точок обслуговування. Для успішного функціонування цього ринку необхідні й спеціалізовані нефінансові організації, що здійснюють технічну підтримку обслуговування карток: процесингові й комунікаційні центри, центри технічного обслуговування тощо.

Отже, говорячи про організацію ринку банківської платіжної системи, заснованою на пластикових картках, необхідно постійно пам'ятати, що в будь-якій операції платежу, здійсненого за допомогою картки, задіяні всі її учасники.

Таким чином, ринок банківських платіжних карток - складна розрахункова система із взаємозалежними елементами, тому для успішної реалізації карткової програми потрібен детальний розбір усіх можливих варіантів застосування платіжних карток, докладний аналіз переваг і недоліків платіжної системи, формування оптимальної стратегії її розвитку, розрахунок економічних показників її ефективності.

Однією з сучасних магістральних тенденцій розвитку ринку банківських платіжних карток є уніфікація його елементів та складових, котра особливо посилилася на початку ХХІ ст. із поглибленням загальноекономічних глобалізаційних процесів. З економічної точки зору найбільший ступінь глобалізації окремих сегментів ринку платіжних карток (а точніше, у ширшому розумінні – платіжних систем) необхідний для проведення уніфікованої грошово-кредитної політики, оскільки в іншому випадку важко або й узагалі неможливо забезпечити ефективний розподіл грошових потоків та гарантування своєчасної оплати виконання економічних (економічних угод) – від масштабних господарських договорів до здійснення акту разової роздрібною покупки товару в магазині чи послуги в її виробника (надавача). Більше того, на переконання сучасних німецьких дослідників, належний рівень розвитку ринку платіжних систем є запорукою рівномірного розподілу ліквідності центрального банку й однакового рівня процентних ставок у рамках певної валютної зони [16]. Повністю підтримуючи таку точку зору, дослідник Г. Тампель-Гугерел підкреслює, що саме важлива роль ринку платіжних систем (у серцевині якого – ринок платіжних карток) пояснює велику увагу до нього з боку центральних банків Євросоюзу, яка проявляється в активній участі в контролі за здійсненням операцій переказів значних сум і в дещо пасивнішій – в інтеграції роздрібних платіжних систем [17].

Література

1. Маршалл А. Принципы экономической теории. Пер. с англ. - М. : Прогресс, 1993.
2. Майбурд Е. М. Введение в историю экономической мысли. - М. : ИНФРА-М, 2004.
3. Кемпбел. Р. Макконнел, Стенли С. Брю. Экономикс. М. : Дело, 2000. – с. 200.
4. Хейне П. Экономический образ мышления / Пер с англ. М. : Новости, 1991.
5. Гальчинский А. С. Ещенко П. С. Палкин Ю. И. Основы экономической теории. - М. : Высш. шк., 1995.
6. Климко Г. Н., Нестеренко В. П. та ін. Основи економічної теорії: політекономічний аспект. К. : Знання, 1997.
7. Мочерний С. В. Економічна теорія. – К. : Освіта, 2001.

8. Антошкіна Л. І. Державна економічна політика. – Донецьк : Юго-Восток, 2005.
9. Терехов Є. М. Карткові платіжні інструменти як засіб підвищення фінансової стійкості банків України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. – Суми, 2003.
10. Нариков Г. С. Общегосударственная платёжная система и развитие электронных носителей денег : Дис. на соиск.уч.ст. к.э.н. Хабаровск, 2001.
11. Крылова О. Особенности платёжных систем на основе пластиковых карточек // http://www.sifbd.ru/e-library/banks_analytics/bank_tehnolog/plastik_kartochki.
12. Голдовский И. Решение проблем безопасности в электронной коммерции // <http://www.oborot.ru/article/206/16>
13. Biais V., Hartmann P., Manna M. The Microstructure of the Euro Money Market //ECB Conference “Operational structure of Eurosystem and financial markets”, May 5–6, 2000, Frankfurt; Biais V., Foucault T., Hillion P. Microstructures des marchés. — Paris: Presses Universitaires de France, Collection Finance, 1997.
14. Тампель-Гугерел Г. О необходимости создания паневропейской системы трансграничных расчетов //Financial Times, October 3, 2005 (engl.)

Summary. In the article the definition of banking payment cards market is represented (based on the classic definition of "market"). Its properties and functions are analyzed. The role and place of the market in the socio-economic development of the state is defined.

Keywords: market, bank payment cards, bank payment cards market.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2010